ŞEMSİ BELLİ

Makbûle Atadan anlatıyor

Ağabeyim Mustafa Kemal

Makbule Atadan Anlatıyor

Ağabeyim Mustafa Kemâl

Yazan :
Şemsi Belli

Bu kitap, Türkiye'de ilk defa ses kayıt cihazlariyle hazırlanmıştır. Müellifinden yazılı muvafakat alınmadıkça kısmen veya tamamen tercüme ve iktibas edilemez.

Makbule Atadan'ın son resmi

Bu kitap, bir roman değil... Bir tarih değil... Belki muazzam Atatürk tarihinin bir tek sayfası...

Atatürk'e yakın olanlar, o Büyük İnsan'la beraber çalışanlar, onun için çok şeyler dediler... Yüzlerce makale, ciltlerle kitaplar yazdılar...

Bu küçük kitap da onlardan biri... Fakat onlardan ayrılan bir tarafı var: Bu kitapta konuşan insan, Atatürk'ün mesai arkadaşlarından biri değil... Bu kitapta sesini duyduğunuz insan, Atatürk'ün kız kardeşi... O'nunla aynı çatı altında büyümüş, aynı havayı teneffüs etmiş, sevincini, neş'esini, üzüntüsünü öz bir kardeş olarak paylaşmış bir insan...

Başkalarının gözüyle Atatürk, çok yazıldı... Bakalım kızkardeşinin gözüyle Atatürk nasıl?

Ankara, 29 Ekim 1959 **Şemsi BELLİ**

Bn kitap işte böyle hazırlandı. Bir tarafta -san lalya üzerinde- ses kayıt cihazı... Yatakta Makbu e Atadan... Ve onun yanıbaşında tarihî hâtıralar esbite çalışan Şemsi Belli.

Bu Röportaj Niçin Ve Nasıl yapıldı ?

ATATÜRK hakkında şimdiye kadar yazılanlar ve söylenilenler, bir araya getirilse belki hakikaten muazzam bir kütüphaneyi dolduracak kadar büyük hacimde bir neşriyatla karşılaşırız.

Gün geçtikçe bu neşriyat, daha fazla çoğalacak ve o BÜYÜK İNSAN, gözümüzde daha da büyüyecektir.... Yalnız Türk Tarihinin değil fakat bütün insanlığın kaderini değiştiren bir «fânî» nin hayatı, yaşayışı, çeşitli cephelerine bağlı çeşitli hususiyetleri hakkında bilgi sahibi olmak, bilhassa bugünkü nesil için nasıl büyük bir ihtiyaçsa yarınki nesil için de o derece lüzumlu olacaktır.

Makbûle Atadan'la görüşmeğe karar verdiğim zaman, suyun menbaına yaklaşan bir insanın heyecan ve hazzı içinde idim.

Sayın Atadan, Atatürk'ün dünya yüzünde mevcut son ve tek akrabası idi... Ona en yakın olan bir kimsenin anlatacağı şeylerin ehemmiyeti büyüktü... Bu ehemmiyet, kıymetini hakikate ve Atatürk'e yakın bir başka fânînin kan ve kader birliğinden alıyordu.

Büyük Ölünün çocukluğu, gençliği, delikanlılığı, askerliği, hulâsa hayatının birçok safhaları bu hâtıraların ışığında daha çok aydınlanabilirdi. Bunların hiçbiri mümkün olmasa bile kızkardeşinin gözüyle ağabeyisi MUSTAFA KEMAL'i tanımak gene ayrı bir değer taşırdı.

Sayın Makbûle Atadan'ı ziyârete giderken, yalnız bir gazeteci, bir röportaj muharriri olarak hareket edilemezdi. Anlatacağı herşey yarın'a intikal edecekti... Her hâtıra Atatürk'ün tarihini yazacak olan yarının müellifine belki de malzeme olacaktı. Bu itibarla çok dikkatli olmak lâzımdı... Geçmiş günlerin tarihî vakıalarını tesbit ederken gelecek günlerin endişesini gözden uzak tutmamak gerekiyordu...

Makbûle Atadan'ın anlattıklarını yalnız kalemimle tesbit etmeği kâfi bulmadım... Herhangi bir yeri yanlış not edebilirdim.. Yahut yazılarımı hazırlarken not ettiğim bir hâtırayı sehven ihmal edebilirdim. Hattâ Atatürk'le sathî derecede yakınlık peydâh ettiği halde onun en yakını gibi görünen bazı kimseler tarafından mülâkatın sıhhatine sâdık kalmadığım iddia edilebilirdi.

Bütün bu ihtimalleri dikkate aldığım içindir ki Türkiye'de belki ilk defa, kalemsiz kağıtsız bir röportaj yaptım...

Anadolu seyahatlerinde yanımda taşıdığımı ses makinesini böyle bir mülâkat için kâfi buldum... Ve sayın Makbûle Atadan'ın ilk kelimesinden son kelimesine kadar bütün mülâkatımızı sesli olarak makinenin şeritlerine tesbit ettim...

Sizin bu satırlardan sonra okuyacağınız notlar, evimde ses makinesini çalıştırarak kâğıda geçirdiğim hâtıraların aynıdır. Aslına sâdık kalmak için anlatılanlara kendimden hiçbir şey ilâve etmediğim gibi, ifade ve uslubu da aynen muhafaza ettim...

ATATÜRK'ün Çocukluk Günleri

Makbûle Atadan hastalığından evvel

Makbûle Atadan'ı Ziyaret

955 yılının ilk yaz günleriydi. Atatürk'ün dün-ya yüzündeki son ve tek akrabası, kızkardeşi Makbûle Atadan, rahatsızdı...

Hastalığı kanserdi... Ankara Gülhâne Hasta-nesinin geniş ve ferah bir dairesinde tedavi edi-ordu.

Daha evvel Reisicumhurumuz Celâl Bayar'ın eliyatı sırasında istirahatine tahsis edilen bu gü-dairenin pencerelerinden Ankara Kalesi ve A--Kabir, bütün azâmetiyle görünüyordu...

Rahmetli Makbûle Atadan'ı ilk ziyaretimde o, geniş pencerelerin önündeki karyolada yatıyor-... Odanın ortasında yuvarlak bir masa ve bu

masanın üzerinde Reisicumhurumuz tarafından her gün muntazaman gönderttirilen iri ve kırmızı karanfiller vardı...

Makbule Hanım, yattığı karyolasında o kadar neş'eli ve sıhhatli görünüyordu ki, insan hastalığı bu dinç kadına yakıştıramıyordu bile...

Kendisiyle olan konuşmalarımızı önce ses makinasına kaydetmek istediğim için birkaç adet manyetik şeritle diktafonu beraberimde almayı ihmâl etmemiştim...

Ses makinasını küçük bir komodinin üzerine yerleştirdim. Mikrofonu Makbûle Atadan'a uzattım...

Gözlerinin ışığından, profiline kadar Atatürk'ten birçok anatomik özellikler muhafaza eden Makbûle Atadan, bakışlarını pencereden dışarıya, AnıtKabir'in bulunduğu tepeye çevirdi... Uzun uzun baktı...

— Ne anlatayım, bilmem ki... dedi. Atatürk'e ait okadar çok şey var ve bunların hepsi o kadar uzun ki, hangisini anlatsam bitmez...

— Zararı yok, dedim, siz istediğinizi anlatın. Bugün bitmezse yarın, öbürsü gün yine gelirim... Sizi yormazsam istediğiniz kadar dinlerim...

Yatağında biraz doğruldu... Belinin arkasına bir yastık aldı. Elindeki mikrofonu dudaklarına biraz daha yaklaştırarak :

— Evvelâ eski günlerden başlıyayım, dedi. Atatürk'ü yaratan yuvanın kuruluşundan bahsedelim, ister misiniz?

— Elbette!... Sizi dinliyorum...

ATATÜRK'ÜN ANNESİ İLE BABASI NASIL EVLENDİ?

— Büyük pederim ve büyük validem, Selânik'e bir saat mesafedeki Lângaza'da otururlarmış... Orada malları ve çiftlikleri varmış... Annem Zübeyde hanım, bu çiftlikte büyümüş... O zaman güzel bir gençkızmış...

Bir gün yorgan kaplarken annemin dizine yorgan iğnesi batmış... İğneyi çıkartmak için hemen bir arabaya koyup Selânik'e getirmişler... Doktor müdahalesiyle annemin dizine batan iğne çıkarılmış... Çıkarılmış ama Selânik'in havasını beğenen annem, çiftliğe dönmek istememiş...

Bu sıralarda Selânik'te bulunan ve henüz bekâr bir erkek olan babam, evleneceği kızı aramakla meşgulmüş... Bize naklettiklerine göre babam, annemi şahsen tanımadan evvel onu rüyâsında görmüş... İşte bu sıralarda garip bir tesadüf babamı, rüyâsında gördüğü gençkızla karşılaştırmış... Babam, annemi çok, pek çok beğenmiş... Zâten evlenmek niyetinde olduğu için derhal ailesinden istemiş... İstemiş ama... veren kim?

Büyük validem, bir hayli mukavemet göstermiş :

— Vermem!... demiş, benim evlendirecek kızım yok!

Israr etmişler... rica etmişler... Nihayet büyük validem biraz yumuşamış...

— Sırmalı kaftan isterim, sırmalı fotin isterim!... Şunu isterim, bunu isterim, demiş durmuş.

Ozaman babamın maaşı sadece üç altın lira... Bukadarcık para ile müstakbel kayınvalidesinin arzusuna cevap veremiyeceğini anlıyan rahmetli ba-

bam, işi başka şekilde halletmek çârelerini düşünmüş... Annemin üvey kardeşini bularak kendisine yardım etmesini rica etmiş... Üvey dayım, ne yapmışsa yapmış, büyük validemin de, annemin de gönlünü râzı etmiş...

Annem Zübeyde Hanımla babam Ali Rıza Efendi, işte bu şartlar içinde ve bukadar engellerden sonra evlenebilmişler...

«BEN ASKER OLACAĞIM; OMUZUMDA BASMA TOPU TAŞIYAMAM!...»

Annemle babamın ilk evlilik yılları çok mes'ut geçmiş... Vâlidemin dört tane nur topu gibi çocuğu olmuş... Biri Mustafa... Biri Fatma... Biri Ahmet... Diğeri de Ömer...

Hepsi ölmüşler... Yalnız Mustafa kalmış... Dörtbuçuk yaşına kadar bütün sevgi ve ihtimamını annem, Mustafa üzerine toplamış... Fakat diğer çocuklarının ölümünün acısını da bir türlü unutamamış...

Babam, tam iki sene Ağabeyim Mustafa'nın elinden tutarak onu mektebe götürüp getirmiş... İşte bu sıralarda amansız bir hastalık yuvamızın saadetini birdenbire bozuvermiş... Rahmetli pederim Ali Rıza Efendi bağırsak veremine yakalanmış... Tam üç sene çekmiş... İşte bu üç sene içinde ben dünyaya gelmişim... Daha sonra da hemşirem Naciye doğmuş...

Babam vefat ettiği zaman kızkardeşim Nâciye, kırk günlük bir bebekmiş...

Babamın ölümü ailemizi çok sarsmış... Annemin Ali Rıza Efendi ile evlenmesini temin eden da-

yımı bu vaziyet karşısında :

— Bu izdivaca ve bu neticeye madem ki ben sebep oldum, demiş, size bakmaya da mecburum...

Annem, her ay dayımın eline birkaç altın lira verir, dayım da bu para ile evimizin bütün ihtiyaçlarını temine çalışırmış... Perişan değiliz... Fakat mahzun ve mükedderiz...

Annem her sofraya oturuşunda lokmalar boğazında düğümlenirmiş.

— Nerde benim kocam? diye haykırırmış... Nerde benim saltanatım? Nerde saadetim, sevincim, halayıklarım... Nerede?

Bizi, dayım büyütmüş...

Ağabeyim mülkiye mektebine girdiği zaman hocası haksız yere bir gün küçük Mustafa'nın kulağını çekmiş... İşte O'nun askerî bir mektebe girmek hevesinin ilk başlangıç noktası bu hâdiseyle başlar...

Hocasına içerleyen küçük Mustafa eve gelir gelmez doğru annesinin yanına koşmuş :

— Anneciğim!... Anneciğim!...

— Gel Mustafa, buradayım!

— Bugün mektepte kulağımı çektiler!

— Kim çekti evlâdım?

— Hocam çekti!... Hem bilemezsin anneciğim okadar acıdı ki!...

— Çeksin evlâdını, o senin hocandır!

— Ama benim kabahatim yoktu!... Haksızdı hocam... Ben artık o mektebe gitmiyeceğim... Beni askerî mektebe yerleştirin... Ben asker olmak istiyorum!...

Annem, ağabeyimi teselliye çalışmışsa da kâr

etmemiş... Tam dört gün dört gece evden dışarı çıkmamış ağabeyim... Nihayet annem onu dizinin dibine oturtmuş...

— Mustafa! demiş, ticaretle uğraşmak, bir tüccar olmak istemez misin?

— Hayır!

— Niçin evlâdım, bak baban da bir tüccardı!

— Ben omuzumda basma topları taşıyamam! Ben asker olacağım!...

***

Üç kardeştik...

Ben... Naciye... Ağabeyim...

Oyun oynardık... Ceviz oyunu, saklambaç oyunu ve daha birçok oyunlar oynardık... Ağabeyim çok hareketli bir çocuktu... Benimle alay eder, Naciye ile şakalaşır, çeşit çeşit muziplikler yapardı...

Bir gece, çiftlikten bir tepsi yoğurt geldi... Naciye ile biz, yoğurdun nefasetine dayanamıyarak tabaklara konulmasını beklemeden tepsinin üzerinden yalamaya başladık... Ağabeyim yoğurdu parmakladığımızı görünce Naciye'ye şöyle seslendi :

— Sen ablana söyle de, diliyle yalasın yoğurdu!...

O, bu sözüyle beni ayıpladığını anlatıyordu... Kaşık dururken elle yoğurt yenir mi demek istiyordu... Ben aldırmamışım... Ağır ağır yerinden kalktı... Yanıma yaklaştı... Bir ânda Naciye ile birlikte üzerime çullandılar... Beni kızdırmak ve ağlatmak istiyorlardı... Saçlarımdan yapışıp başımı yoğurt tepsisinin içine batırdılar... Ağzım, gözüm yoğurt içinde maskaraya dönmüştüm... O bir tarafa çekilmiş kahkahalarla gülüyordu...

Makbûle Atadan, bu hâtırasını naklettikten sonra sustu... Gözleri yılların altında kalan çok eski günlerin acılariyle dolmuştu... Farkında olmadan kendisini uzaklara, çok uzaklara sürüklenmiştim... Her biri birer değer olan tarihî hâtıraları tesbit etmek için de olsa hasta bir insanı bukadar üzmeye hakkım yoktu...

Islak gözlerini bana çevirdi :

— Şemsi, benim paşa evlâdım, dedi, o günlerin bütün heyecanını şu anda bilsen nekadar derinden hissediyorum!...

— Af buyurun hanımefendi, dedim, sizi hakikaten üzdüm... Bugünlük bukadar yeter... Tarihî konuşmamıza başka zaman devam ederiz...

Elini uzattı...

— Hayır! Hayır paşacığım, dedi. Bilâkis konuşmak ihtiyacı ile doluyum... Bazan üzülmek bile insan için tatlı bir ihtiyaç oluyor...

Ve... Bir müddet uzun uzun düşündükten sonra devam etti :

— Çok sertti Ağabeyim!... Ben itaatkâr olduğum için benimle pek kavga etmezdi çocukluğunda.. Ne dese boyun eğerek kabul ederdim...

— Mendil işleme!... derdi.

— Peki Ağabeyciğim!...

— Kitap okuma!

— Peki!..

— Sokağa çıkma!

— Peki!...

— Pencereden bakma!

— Peki!...

— Komşu kızı ile görüşme!...

— Peki!...

Evin esiri ben... Ne söylerse peki... Fakat Na-

ciye öyle değildi... Acar bir kızdı... Onunla kavga ederdi... Bakardım ki horoz gibi kapışmışlar...

Sözün burasında Makbûle Atadan yine sustu... O günleri yeniden yaşıyormuş gibiydi... Anıt-Kabir'in muazzam sütunlarından Selanik'teki evin kapısına doğru uzanan yoldan bir «geriye dönüş» başlamıştı. Hâtıralarının zincirine tutunarak yavaş yavaş geçmiş günlere doğru sürüklenen Makbule Hanımın içindeki heyecan selini zedelememeye çalışarak :

— Hanımefendi, dedim, Atatürk, çocukluğunda oyuncağa düşkün müydü? En çok nelerle meşgul olurdu?

MUSTAFA KEMAL'İN ELİNDE PATLAYAN TABANCA

— Ağabeyim her çeşit oyuncağa düşkündü... Size bilmem ki hangisini anlatsam... Onunla geçen çocukluk günlerimize ait bütün hâtıralar şu anda gözlerime hücum ediyor...

Eline bir tahta parçası alır, gelirdi yanıma... Bana Makbûle demezdi, Makbuş derdi...

— Makbuş, tut bakalım şu tahtayı!

— Ne olacak?

— Sana ne? Sen tut bakalım!

Ben tutmak istemezdim...

— Ne var, ne yapacaksın ağabey? derdim.

— Tambura yapacağım, fazla konuşma da tut bakalım!...

Çaresiz tutardım... Gıcır gıcır keser, teller takar, tambura yapar, sonra da karşıma geçer çalardı... Fakat en çok ata ve silâha karşı hevesi vardı... Hiç unutmam... Yine bir gün beni çağırdı:

— Yanıma gel Makbuş!...

Gittim... Elinde kocaman bir eski zaman tabancası...

— Yine ne var ağabeyciğim?

— Şöyle yanıma gel, lüver temizliyeceğim, sen de bana yardım edeceksin!...

Karşısına geçtim... O elindeki lüveri temizlemeye başladı... Ne yaptı, nasıletti, bilmiyorum... Birden korkunç bir ses duydum... Karanlık bir duman kapladı her tarafı ...Annem korku ve heyecan içinde :

— Eyvah!... Kardeşini öldürdün Mustafa!... diye feryad etmeğe başladı... Ben, duman çekilene kadar :

— Ağabeyim öldü!... diye ağlamağa başladım. Tabancanın dumanı kalkınca baktık ki ne ona, ne de bana birşey olmuş... İkimiz de sağız...

⁂

Askerî mektebe devam ederken ata heves sarmıştı... Güzel bir tavı vardı... Mektebe dayımla berabğer atla giderdi... Her Cuma günü annemi, Naciye'yi ve beni görmeye gelirdi...

Yine bir Cuma dönüşüydü...

Atın eyerini vurdu... Gemi taktı... Yola çıkmağa hazırlanıyordu... Yanına sokuldum :

— Ağabey ,dedim.

— Ne var?

— Mektebe mi gidiyorsun?

— Evet!

— Beni de alsana atın terkisine!

— Olmaz!...

— Ne olursun?

— Olmaaaz!

— Ne var sanki ben de geleyim seninle beraber?

— Olmaz dedik ya, hadi dön bakalım geriye!..

Atına bindi, gitti...

İnad olsun diye ben de arkasına takıldım... Fakat yaya yürüdüğüm için yetişemiyordum... Bir hendeğin kenarına gelmiştim... Atlamak istedim. Ayağım kaydı. Düştüm. O esnada nereden peydah olduklarını anlayamadığım bir sürü köpek üstüme hücum etmez mi?

Benden bir hayli ilerde bulunan ağabeyim köpeklerin sesini, benim feryadımı duyar duymaz atın dizginlerini çevirdi... Dörtnala koşturarak bana yetişti... Biraz geç kalsa belki de köpekler beni pârçalıyacaklardı...

ÇOCUK MUSTAFA KEMAL YALNIZ FAREDEN KORKUYORDU

Evde kendisine hususî bir oda ayırmıştık... Cuma tatillerini ekseri bu odada geçirirdi... Askerî mektebe ilk kaydolduğu zamanlar bu odada yalnız başına yatmaktan ürkerdi... Çocuk Mustafa Kemal yalnız fareden korkardı...

Odasındaki masasının üzerinde ders çalıştığı zamanlar kullanması için bir gaz lâmbası vardı... Gözleri mâvi olduğu için bozulmasın diye bu lâmbanın üstüne mâvi bir kâğıt geçirmişti...

Bir gün Nâciye, muziplik olsun diye :

— Ağabey, demiş, senin yattığın odada fare var!...

— Doğru söyle kız!...

— İnan ki doğru, gözlerimle gördüm... Bıyıkları var kocaman kocaman... Gözleri var fıldır fıl-

dır... Demin bir tanesi yattığın karyolanın dibinde dolaşıyordu...

Nâciye'nin bu yalanına inanan Ağabeyim, koşarak annemin yanına gitti.

— Anneciğim, o odada ben artık yatmıyacağım!

— Niçin?

— Fare varmış orada!

— Kim söyledi?

— Nâciye söyledi, hem gözleriyle görmüş...

— Yalan söylemiş Nâciye, sen bakma ona!

— Yalan olur mu anneciğim, kocaman kocaman bıyıklarını bile görmüş Nâciye... Ben yatmam artık o odada!... Ya kulağımı fare ısırırsa...

Ağabeyimin yetişmesinde büyük hissesi olan rahmetlik annem kaşlarını çattı :

— Bu sözleri bir daha duymıyayım, dedi, sen asker olacaksın!... Asker korkar mı hiç?

Anadolu'ya Geçtiği Günler

Millî Mücadelede Anadolu halkı Ata'yı bekliyor

Onu Asacaklardı

Ağabeyimin en heyecanlı ve hareketli günleri, Anadolu'ya geçeceği sıralardır...

Çor ürkek ve dikkatliydi ozaman...

Bir taraftan çalışmalarına devam ederken diğer taraftan kendisi hakkında Osmanlı hükûmetinin ittihaz ettiği kararları, günü gününe istihbar ediyordu... Kendisine yardım eden arkadaşlarının getirdiği bu haberler üzerine gereken tedbirleri almaktan da geri kalmıyordu...

Bir gün bizi çağırdı :

—Dikkatli olun, dedi. Benim hakkımda duyacağınız en basit bir havadisi bile zaman kaybetme-

den bana ulaştırmanızı istiyorum... Ehemmiyetsiz de olsa benim haberim olmalı herşeyden...

İşte o sıralarda bir gün bir aile ziyareti yapmıştım tanıdıklarımın birine ...Gittiğim evin salonu kalabalıktı... Diğer misafirlerin çoğu beni tanımıyordu... Bir aralık kapıdan içeri bir bey girdi... Bu, orada bulunan ve beni tanımayan bir ailenin damadıydı...

Benim varlığımı bir ân için unuttular... Orta yaşlı bir hanım, damat beye dönerek :

— Ne haber? dedi.

— Vaziyet iyi gösteriyor!

— O'nu asacaklarmış, öyle mi?

Genç damat :

— Zannederim! dedi.

Bir yaşlı kadın, (bu kadının kocası saraya mensuptu) fısıltı halinde söze karıştı :

— Aman evlâdım, siz asmaz iseniz o sizi asacaktır!...

Bu muhavereyi ben hiç duymamış gibi davrandım... Eve gelir gelmez heyecanla ağabeyimin yanına koştum. Olan biteni bütün teferruatı ile kendisine anlattım.

— Üzülme Makbuş! dedi. Onlar gayelerinde muvaffak olamıyacaklar!...

*
* *

Bana bir tabanca vermişti...

— Dikkatli ol!... diyordu. Ben uyurken veya istirahat halindeyken kapıda şüpheli bir kalabalık birikirse derhal bana haber ver... İçeri girmek isterlerse hemen ateş edersin!... Öleceksin, fakat yine kapıyı açmıyacak, içeri kimseyi sokmıyacaksın!...

İşte böyle birçok korkulu ve heyecanlı günler geçirdikten sonra bir akşam ağabeyim Mustafa Kemâl'in Anadolu'ya geçmek üzere olduğunu haber aldık...

Ağabeyim, tekmil arkadaşına vedâ ederken şöyle diyordu :

— Bu geceyi, annem ve kardeşimle geçireceğim sabaha kadar! Sizi tekrar ziyarete gelemiyeceğim için kusura bakmayın!... Şimdi hepinize vedâ etmiş olayım!...

Arkadaşları gittikten sonra beni çağırdı:

— Makbuş, dedi, annemin karyolasının karşısına yer sofrası yap. Bu gece sizinle biraz dertleşmek istiyorum...

— Mühim birşey mi var ağabeyciğim?

— Yarın gideceğim!

— Nereye?

— Gideceğim işte, nereye olduğunu sorma... Hayat bu... Belki ölürüm, gelemem... Size söyliyeceklerim var bu akşam...

Ben üzgün ve şaşkındım... Muammalar içinde bocalıyordum... Fakat nereye gideceğini bilmesem bile gittiğin yolun bir mücadele yolu olduğunu tahmin etmekte güçlük çekmiyordum...

Annemin karyolasının karşısına yer sofrası hazırladık... Minderleri, yastıkları yerleştirdik... Ağabeyim, annemin karşısına geçti. Çok düşünceliydi...

— Anneciğim, dedi. Ben gidiyorum!... Buraları da Selânik gibi olmak ihtimali vardır... Ben gittikten sonra yanılıp da sokağa çıkmayın... Benim işim mühim... Bu işte muvafak olabilmem için huzuru kalble çalışmam lâzım... Beni merak ve en-

dişede bırakmayın... Giderken gözüm arkada kalmasın! Elimi, ayağımı bağlamayın! Memleket için çalışırken sizden yana bir üzüntüye düçâr olmak istemem...

Annem, heyecandan düşüp bayıldı... Doktor Rasim Ferid Beyi çağırdık... O ilâç, bu ilâç derken annem biraz kendisine geldi...

O gece sabaha kadar uyumadık... Konuştuk... Dertleştik...

Ertesi gün, araba kapıya dayandı... Annemle ağabeyimin birbirlerine vedâları çok hazîn oldu... Sarıldılar... Öpüştüler... O, annemin ellerini tekrar tekrar dudaklarına götürdü... Annem, ağabeyimin boynuna sarıldı...

Aşağıya - kendisini teşyi etmek üzere - arkadaşları gelmişti... Âdetimiz mucibince alt katta erkekler olduğu için ben aşağı inmedim... Ağabeyim, merdivenin başında durdu... Gözlerini gözlerime dikti... Belki dakikalarca konuşmadan birbirimize bakıştık...

Ben olanları ve olacakları düşünecek halde değildim...

— Niçin konuşmuyorsun Makbuş? dedi.

Nemli gözlerimi ona çevirdim :

— Ağabeyciğim, dedim. Ne konuşayım?... Muharebeye giderdin bilirdim... Terfian giderdin bilirdim... Bir vazife ile giderdin, bilirdim... Fakat bugün ne için gidiyorsun?... Nereye gidiyorsun?... Benim aklım durdu bu gidişe!

— Evet Makbuş, dedi. Merak etme bunu da bilirsin inşaallah!...

Beni bağrına bastı... Vedâ etti... Merdivenleri atlayarak aşağı indi...

O, biraz sonra arkadaşlarının refakatinde arasına binip kapıdan uzaklaştığı zaman, biz pencelere yığılmış, gözyaşı döküyorduk...

Bizi gene annem teselli etti... Sert bakışlarını ana çevirerek :

— Sen asker kardeşisin, dedi. Ayıp, ağlanır mı iç askerin ardından!... Üzüntünü kimseye belli etıe... Misafirlere şerbet ez... Memleketi için giden ısan ölse bile ardından ağlanmaz!...

«SAMSUN'A ÇIKTIM, MERAK ETMEYİN!»

Tam üç gün üç gece telefonumuz çalmadı...

Halbuki ağabeyim evde iken sık sık telefon çaırdı.. Onunla beraber çalışan arkadaşları Mustaa Kemal'in tevkifi için yapılan hazırlıkları munazaman takip ediyorlar ve gizlice telefon ederek ildiriyorlardı... O, ayrılınca bizi tam üç gün kim aramadı...

Üç gün sonra telgrafını aldık :

«Samsun'a çıktım, sıhhatteyim, merak etmein — Mustafa Kemal»

Üzüntümüzün yerini coşkun bir sevinç doldurıaya başladı— Ağabeyim, sağ salîm Anadolu'ya ıkmağa muvaffak olmuştu... Fakat âkıbetin ne oıcağını bilmiyorduk...

Telefonumuz gene sık sık çalmaya başladı... ırtık telefonun zilinde bile bir müjde sevinci varı... Ağabeyimin Samsun'a ayak bastığını bizim ibi haber alan arkadaşları «Gözünüz aydın olsun» iyorlardı...

Gidiş o gidiş...

Ağabeyim sekiz sene kayboldu...

Arada sırada onun yakınlarından birisi geliyor, kendisi nâmına hatırımızı soruyor, gidiyordu...

Mevcut parasını giderken bankaya yatırmıştı... Bu para, benim, annemin ve kendisinin mührü ile çekilebiliyordu... Bize gönderdiği mektuplarda :

— Sakın darlık çekmeyin, diyordu. Bankadaki paraları harcayın... Yetişmezse evdeki halıları satın... Sıkıntıda kalmayın!...

Biz, bâzan benim, bâzan annemin mührü ile bankadaki parayı çekiyor ve kimseye muhtaç olmadan idare ediyorduk...

Tam sekiz sene ağabeyimi göremedik... Bu sekiz sene bize okadar uzun geldi ki, anlatamam... Bu sekiz yıllık hayatın hikâyesini anlatmak için bir insan ömrü bile kâfi gelmez...

Mustafa Kemal, Anadolu.ya geçtiği zaman biz tarassut altındaydık. Zaten ağabeyimin talimatı gereğince biz de hiçbir yere çıkmadık... Eve kapanıp kaldık... Ağabeyimin İstanbul'daki adamları arasıra bizi ziyarete gelirlerdi, hepsi okadar... Bunun dışında misafirliğe bile gitmedik...

Bir gün kapı çalındı...

Pencereden baktım... Tanımadığım kimseler... Açmadım kapıyı... Gene çalındı... Bu sefer aşağı indim... Tam onsekiz kişilik bir kalabalık... Osmanlı hükûmetinin adamları...

Kapının dışına çıktım :

— Ne var, ne istiyorsunuz? dedim.

— Evi arayacağız! dediler.

— Kimin evini arıyacaksınız?

— Sizin evinizi, Mustafa Kemal'in evini!

Kızdım :

— Canım, bizim evimizi ne hakla arıyorsunuz? Ne hakla basıyorsunuz?... Annem hasta, nüzüllü... Ölüm yatağında... Ben yalnız bir kişiyim...

— Hayır, arıyacağız, mecburuz!... diye ısrar ettiler.

Kapımın önüne çıktım...

Ozamanlar gazetelerde Mustafa Kemal aleyhinde birçok yazılar çıkıyordu... Onun idamına karar verilmişti... Her gazete, ağabeyimi umumî efkâra fena bir insan tanıtmakta âdeta birbiriyle yarış ediyordu... Bütün bu neşriyat sarayın direktifi ile yapılıyordu... Birden bunlar aklıma geldi... Büyük bir cesaretle onların gözlerinin içine bakarak:

— Evimizi basmaya hakkınız yok yok! diye haykırdım. Kendisini gazetelerde fena bir insan diye tanıttığınız birinin evini ne için basıyorsunuz?... Mâdemki ağabeyim fena bir adam, neden ondan bukadar çekiniyorsunuz?... Kendisine niçin bukadar ehemmiyet veriyorsunuz?... Burası benim evimdir.. Bu evin kapısından bile içeri giremezsiniz!...

Kapıdaki kalabalık kendi aralarında istişare ederken yan taraftan birkaç kişi peydah oldu... Yanıma yaklaştılar... Ve kapının aralığında fısıltı hâlinde :

— Korkmayın, dediler, biz Mustafa Kemal'in adamlarıyız!... Evi kimseye bastırtmayız! Siz kapıyı kapatıp yukarı çıkın...

Kalabalığın içine ağabeyimin adamlarının da sızmış olmasına çok sevindim... Bilhassa bizi ve evimizi bukadar dikkatle takip ve himaye etmeleri beni çok gururlandırdı...

Heyecanla yukarı koştum... Kocama haber verdim... O da çizmelerini giydi... Yan odaya geçti... Bu defa annemin yanına gittim...

— Anneciğim, dedim, endişe etme!... Ağabeyimin adamları da etrafta dolaşıyorlar... Hiçbir şey yapamaz kimse...

Tekrar aşağı indiğim zaman kapıdaki kalabalığın çoktan dağılmış olduğunu gördüm...

YILLARDAN SONRA EVİNE DÖNDÜ

Aradan sekiz sene geçmişti...

Acılarla, üzüntülerle, sıkıntılarla dolu sekiz sene...

Büyük ağabeyim, gayesinde muvaffak olmuştu... İstanbul'a geleceğini haber aldığımız zaman sevincimize pâyân yoktu...

On gün on gece hazırlık yaptık... Her tarafı sildik, süpürdük... Yıkadık, temizledik... Odasındaki eşyaları teker teker gözden geçirdik... Onun çok sevdiği yemekleri yaptık... Gözümüze uyku girmedi günlerce...

Sekiz senelik bir ayrılıktan ve zaferden sonra Ağabeyimin dönüşü bizi sevinçten deliye çevirmişti âdeta... Ah!... O gün... O güzel ve mes'ut günü şu ânda bile hatırladıkça içimde çok derin bir sızı hissediyorum!...

Makbule Atadan, cümlesini bitirirken gözleri yaşarmıştı... Başını avuçları arasına aldı... Gayri ihtiyarî sürüklenmiş olduğu o eski hâtıraların hasret ve heyecanı içinde sarsıla sarsıla ağlamaya başladı...

O günkü mülakatımızın kâfi olduğuna kanaat getirdim... Ona acısını unutturmak için mevzuu değiştirdim... Fakat büyük ölünün hemşiresini teskin etmek mümkün değildi...

Gözlerinden yuvarlanan yaşlar yanaklarını ıslatırken, odanın duvarlarına akşam karanlığı çökmüştü...

Anıt-Kabir'in üstünde bayrak rengi akşam bulutları dolaşıyordu...

ATATÜRK NİÇİN EVLENMEDİ?

Makbûle Atadan'ı ertesi günkü ziyaretimde onu biraz daha neş'eli, biraz daha sıhhatli buldum... Odası yine herzamanki gibi ziyaretçilerle doluydu...

San'atkâr Alâettin Yavaşça, birkaç genç doktor, Sabiha Gökçen ve bâzı tanımadığım kimseler vardı ...

Biraz oturduktan sonra Halil Nuri Yurdakul geldi... Millî mücadele sıralarındaki hizmetleriyle kendisini tarih sayfalarından tanıdığımız Yurdakul, hâlâ onsekiz yaşında bir delikanlı enerjisi ile mühim işler peşindeydi... Kurulmakta olan İnkılâp müzesi için Atatürk'e ait hâtıraların ve materyallerin toplanması ile meşguldü...

O gün Makbûle Hanım da âdeta bir genç kız tazeliği içindeydi... Üzerine ipek bir rob dö şambr almıştı... Tırnaklarının ojesi bile pırıl-pırıldı...

Kapalı odada sıkıldığı için konuşmak ve neş'elenmek ihtiyacındaydı... Misafirlerin bir kısmı çekildikten sonra yanımdaki ses makinasının bobinlerini işaret ederek :

— Müzik yok mu? dedi. Canım biraz müzik istiyor!...

Bâzı bobinlerin baş tarafında Anadolu gezilerinde derlediğim köy türküleri vardı.

— Var, dedim, var ama hep Anadolu havaları, köy müziği!...

— Olsun, dedi, daha iyi... Biraz dinlemek isterim!

Makinenin tuşuna bastım... Köy kızlarının türkülerini Makbûle Atadan büyük bir dikkatle dinledi... Çok mütehassis olduğu belliydi... Bobinin bir yerindeki davul-zurnavı dinletirken âdeta heyecanlandı...

— Ah!... diye öğüs geçirdi... Atatürk sağ olsaydı da bunları dinleseydi!... Çok severdi bu havaları... Dayanamazdı... Hemen kalkar, oyun havasına ayak uydurmak isterdi...

Mikrofonu taktım... Ses makinasını durdurdum.... Ses kayıt tuşuna basarak mikrofonu yine Makbûle Hanıma uzattım... O, yine ağabeysi Mustafa Kemâlle geçen eski günlere dönmüştü...

— Çok, pek çok severdi köy türkülerini, diye devam etti. Bâzan neş'eli olduğu vakitler kendi kendine bu türküleri söylerdi... Hiç unutmam... Zâbit olarak sürgün edildiği günlerdi... Sultan Hâmid'in elinden kurtularak binbir plânla Selânik'e bir kaçamak yapmıştı... Eve geldiği gün dudaklarında yine böyle bir köy türküsü vardı... Havaî, uçarı bir çocuk gibiydi... O gün annem :

— Mustafa, dedi, seni evlendirelim artık!...

Ağabeyim bu teklif karşısında sustu... Biraz düşündü :

— Anneciğim ,dedi, ben vatanımla evliyim... Başka bir izdivaç yapmaya şu ânda niyetim yok...

Annem ısrar etti :

— Evlâdım, paradan yana düşüncen varsa ben vereceğim... Altın saplı şemsiye vereceğim... Herşeyini ben temin edeceğim... Gözüm kapanmadan evlen!...

— Anne! dedi O; mümkün değil bu... Bugün evlenmeden daha mühim memleket işlerinin peşindeyim... Vatan varken insan kendini düşünmez!... Bırak şimdi şu evlenme meselesi!...

İşte ağabeyim bu idi... Memleketini herşeye tercih ederdi... Hattâ harp yıllarında karısını, ailesini özleyen arkadaşlarına kzıardı...

Cephede kendisiyle çalışan arkadaşları arasında karısına ve çocuklarına düşkünlük gösterenler olursa onlardan nefret edermiş...

İsmini söylemiyeceğim... Onunla beraber olan meşhûr bir zat vardı... Sık sık evinden haber alamadığını, ailesini özlediğini söyleyen bu şahsa Atatürk ilk sıralarsa nasihat etmiş :

— Bugün harptesin... Cephede düşüneceğin tek şey düşmanı def etmektir. Karın ve çocuklarının ateş hattında işi yok!...

Buna rağmen ailesine düşkünlüğünden vazgeçmeyen o zât için nihayet ağabeyim Enver Paşa'ya telgraf çekmek zorunda kalmış :

— Alın şu adamı, bir yere ataşemiliter yapın! demiş...

*
* *

Makbule Hanımla konuşurken hatırıma bir sual geldi... Atatürk birçok işler yapmıştı. Acaba yaptığı inkılâplardan hangisi, kendisi için daha mühimdi... Daha değerliydi?... Bu husustaki merakımı hemşiresine açtığım zaman düşünmeye lüzum görmeden şu cevabı verdi :

— Hiçbirini diğerine tercih etmiyordu... Daha doğrusu onlardan hiçbirini arzu ettiği çapta kabul etmiyordu... Daha çok şeyler yapmak, daha büyük inkılâplar yaratmak niyetindeydi...

Atadan'a bir sual daha sordum :

— Güzel san'atlarla meşgul olur muydu?... Şiir, musiki, resim gibi san'at kollarına sempatisi var mıydı?

— Elbette... Kendisi bile talebeliğinde şiir yazmıştı... Güzel san'atlara karşı çok büyük bir alâkası vardı... İki satır yazı yazabilen herhangi bir hanımın tepesine dikilir: «Çok güzel... Çok güzel... derdi...» Bu iltifatı, o kimseye cesaret vermek, onu teşvik etmek için yapardı...

San'atkârı, çok üstün bir varlık olarak kabul etmişti... Hattâ - belki siz de bilirsiniz - bir konuşmasında şöyle demişti :

— Efendiler!... Hepiniz mebus olabilirsiniz... Vekil olabilirsiniz!... Hattâ Reisicumhur olabilirsiniz!... Fakat san'atkâr olamazsınız... Hayatlarını büyük bir san'ata vakfeden bu çocukları sevelim!..

ATATÜRK KAÇ DEFA AĞLADI?

— Peki Makbule Hanım, çocukluk çağlarından sonraki günlerde, yâni Atatürk'ün gençlik çağından çıkıp olgun bir asker olarak kurtuluş hareketine başladığı devirlerden son gününe kadar hiç ağladığına şâhit oldunuz mu?

— Vallahi paşacığım (Makbûle hanım herhalde ağız alışkanlığından olacak, bana ekseri ya «pa-

şacığım», yahut da «Paşa oğlum» diye hitap eder di), Atatürk kolay kolay ağlamazdı... Ağabeyimin ağlaması çok ağırdı... En acı hâdiseler bile onun gözünü yaşartamazdı... Annem öldüğü zaman ağ ladığını hatırlıyorum... O günden sonra Atatürk'ün ağladığını bilmiyorum... Çok hisli bir insandı ama iradesi de çok kuvvetliydi... Her şeyin iyiye döne ceğine ümidi vardı... Hâdiseler karşısında ağlamak para etmezdi ki!...

— Peki hanımefendi, en sevinçli ve üzüntülü günlerini hatırlıyor musunuz?

Makbûle Atadan, bu sualim karşısında bir müd det sustu... Zihninin tırnaklariyle hâtıralar yığını nı eşeliyor gibiydi...

ATATÜRK'ÜN EN SEVİNÇLİ GÜNÜ

— Biz Beşiktaş'ta Akaretler'de oturuyorduk.. Annem... Ağabeyim... Bir de ben... On altı tane neferimiz, altı tane de evlâtlığımız vardı...

Ağabeyim odasının tavanına kadar haritaları dizmiş... Yemeden, içmeden, günlerce o haritalarla uğraştı... Onların başında çalışıp durdu...

— Nasıl çıkaracağız Almanları?... diye ken di kendine söyleniyordu.

Bir akşam Ona koridorda rasladım...

Kendisiyle konuşmaya imkân yok... Mecnûn gibi... Zihni bu derece meşgul...

— Ne var gene ağabeyciğim? dedim.

Sesimi duymuş, fakat ne söylediğimi anlamamıştı :

— Birşey mi istiyorsun Makbuş? dedi.

— Hayır... Seni biraz üzüntülü gördüm de...

— Yok birşey!

— Yok olur mu ağabey, yüzünden belli!

Sözümü dinlemedi bile... Çekip gitti odasına...

....

Ben annemle beraber ağabeyimin bu üzüntülü alini tahlile çalışırken odasından sesini duyduk.

— Tamam!...

Diye haykırmıştı.. Ve sevinçle koridora çıktı... ok neş'eliydi... Herhalde günlerdenberi zihnini oran bir şeye hâl çâresi bulmuş olmalıydı... Yüzü ülüyordu... Atatürk'ün o gün gözlerinde parlayan evinci, hiç unutamam!...

Yine bir gün bir başka sevincine şâhit oldum... nkara'daydık... Kütüphanesine kapanmış yine ummalı bir çalışma içine gömülmüştü...

Beni bir aralık yanına çağırdı...

— Makbuş gelsene biraz!...

Gittim.

— Bana bir parça yardım eder misin kardeşim?

— Hayhay ağabey, eğer bir faydam dokunaıksa, memnuniyetle!

Eliyle raflardaki kitapları gösterdi.

— Şu kitapları teker teker yere indir!...

— Peki ağabeyciğim

Ben bir taraftan gösterdiği kitapları indirirın, o da başka bir raftaki kitapları tetkik ediyorı...

Bütün tarih kitaplarını yere attı... Sonra o gegeç vakte kadar o kitapların içinde birşey ara... Odasından çıktığı zaman aradığı şeyi bulmuş sanlara mahsus bir sevinç içindeydi... Dudakla-

rında tatlı bir tebessüm, gözlerinde mes'ut bir parlaklık vardı...

— Peki Makbule Hanım, en üzgün ve mustarip olduğu günleri de hatırlıyor musunuz?

— Vallahi Paşa evlâdım, Atatürk üzüntülerini ve acılarını bize söylemezdi... Kafasını işletiyordu o... Kimseden teselli ve yardım beklemiyordu...

«O, üzüntüsünü pek az belli ederdi.»

Muhtelif Cepheleri

ATATÜRK HİÇ ÂŞIK OLDU MU?

Makbûle Atadan'a bu suali sorarken yanımızda yine —bir tanesi mebus— bâzı hanımlar vardı... Onlar da bir ânda dikkat kesildiler... Büyük bir merakla gözlerini Makbûle Atadan'a çevirdiler :

Atatürk'ün kızkardeşi bu sualime şöyle cevap verdi :

— Delikanlılık çağlarına ait duygularını bilmem... Bize hiç bir şeyini belli etmezdi... Kurtuluş hareketinden sonra, sizin sorduğunuz mânada kuvvetli bir aşk geçirdiğinden de haberdar değilim.

— Atatürk'e âşık olan kadınlar var mıydı?

Makbule Hanım, bu sualime güldü... Eliyle havada bir yarım daire çizdikten sonra :

— Pek çok, dedi. Bir tanesi Bağdat'ta tanımıştı ağabeyimi... Kendisine karşı nekadar ilgi göstermişse asker Mustafa Kemal de bu duyguya okadar bigâne kalmıştı... Vazifesi belki bunu icap ettiriyordu...

— Başka?

— Vallahi başkaları da vardı ama bunların isimlerini tasrih etmek doğru değil... (Ata'yı çok beğenen ve seven Mısırlı bir prensesin Mustafa Kemal'e imzaladığı hususî fotoğrafı bu kitabın 45 nci sayfasındadır.)

Makbûle Atadan ketûmiyetinde haklıydı... Fakat Atatürk gibi tarihe malolmuş bir insanın çeşitli cephelerini öğrenmeye çalışmakta ben de haklıydım...

— Hanımefendi ,dedim. Neşretmiyeceğimi size vâdediyorum... Vâdetmesem bile isimlerini tasrih ederek başkalarının hayatı hususiyelerini teşhir et-

meye elbette ki hakkım yok... Lûtfen birkaç hâtıranızı nakllediniz... Emi nolun ki ifşa edeceğiniz isimler yalnız ses makinesinin şeritlerinde kalacaktır...

Makbûle Atadan mikrofonu dudaklarını yaklaştırdı...

— Paşacığım, dedi. Ağabeyim herzaman şöyle derdi: «Beni, (.........), mevkiim ve param için sevmiştir. (.........) da yalnız ben olduğum için sevmiştir... Yani biri mevkiimi ve paramı, diğeri de hakikaten beni sevmiştir...»

Kendisine vâdettiğim gibi sayın Atadan'ın ifşa ettiği isimleri parantez içindeki noktalarla geçmek zorunda kaldığım için okuyucularımdan özür dilerim...

BİR MEKTUBUNDAN BİR PARAGRAF

Makbûle Hanım, Atatürk'ün İtalyan Harbine ait bir hâtırasını da şöylece nakletti :

— Onun birçok hâtıralarını, notlarını ve mektuplarını kendisini seven dostları benden aldılar... Bilhassa İtalyan Harbine ait birçok mektupları vardı... Bunların elden çıktığına herzaman üzülürüm...

— Neye dairdi bu mektuplar?

— Kendisinin o harpte başına gelen birçok enteresan vak'aları ihtiva ediyordu... Şu anda onları teker teker hatırlayamıyorum... Yalnız mektuplarının birinde şöyle bir paragraf olduğunu hatırlıyorum: «*Şu Araplarla başım dertte... Avuç dolusu para harcıyoruz, ogün bizim saflarımızda çarpışıyorlar... Ertesi gün bir de bakıyorum, karşı tarafa geçmişler... Bana çok zahmet veriyorlar...*»

CESARET VE ÜMİDİ

Mânen kuvvetliydi...

Cesaret ve ümidini kaybetmezdi...

Biz Beşiktaş'ta Akaretler'de otururken, O, Çanakkale Harbine gitmişti bir aralık... Bulgaristan'dan getirdiği güzel bir köpeği vardı... Alp ismindeki bu köpeğini de beraberinde cepheye götürmüştü...

Ozaman çok sıkıntıdaydı... Bir insanın maneviyatını bozacak herşey mevcuttu... Asker az... Top yok... Tüfek yok... Cephane yok... Ordu yok.. Sâdece bir fırka...

Bir gün kendisi anlatmıştı bize... Bukadar yokluk içinde mâneviyatları bozulan askerler arasında dolaşıyormuş... Onların cesaretini kuvvetlendirmek için köpeği ile beraber ateş hattına kadar uzanıvermiş... Yalnız başına ilerlediği en tehlikeli noktada kırbacını sallayarak askerlere işaret vermiş... Karşı tarafın zayıf ve tehlikesiz olduğunu zanneden askerlerimiz onun bu işareti üzerine ileri atılarak derhal hücuma geçmişler... Düşman bir hayli kayıp vermiş...

Dönerken Kireçtepe mevkiinde geriye doğru giden iki askere raslamış...

— Niçin kaçıyorsunuz düşmandan? demiş.

— Cephâne yok, Paşam!... demişler.

— Süngünüz de mi yok?

— Var Paşam!...

— Ben de varım... Haydi dönün bakalım geriye! Marş! Marş!...

....

Ümit ve cesareti yalnız kendisi için değil, fakat

başkaları için de nikbinlik yaratan bir serom tesiri yaratıyordu... En ümitsiz zamanlarda bile mânevî kuvvetini kaybetmiyordu ...

SIHHATİ

Ağabeyim, çok sıhhatliydi...

Yakışıklı... ince... kuvvetliydi...

Sıhhî durumu hakkında aklımda kalan şeyler,, O'nun son hastalığı müstesnâ hemen hemen pek azdır...

İlk defa sıtmaya yakalanmıştı...

Askerî mektebe devam ederken Manastır'a gitmişti bir aralık... Henüz bir çocuktu ozamanlar... Altın sarısı saçları pırıl pırıl, gök mavisi gözleri ışıl ışıldı ...

Manastır'da iken sıtmaya yakalanmış. Bir akşam annem :

— Makbule, dedi, ağabeyin hastaymış!...

— Doğru söyle, anneciğim; nesi var ağabeyimin?

— Mühim birşey değil, sıtma tutmuş... Fakat yarın doğru mektebe gidip getireceğim çocuğumu...

O geceyi büyük bir merak ve üzüntü ile geçirdik... Ertesi gün annem, doğru mektebe gitti... Sertâbip Muhsin Beyle görüştü...

— Doktor bey, dedi, ben sana, kanlı, canlı, aslan gibi bir delikanlı teslim ettim... Oğlumun sıhhî vaziyeti ile niçin gerektiği şekilde meşgul olmadınız?... Bak, benim sevgili Mustafa'm sıtmaya yakalanmış... Onun kaybetmiş olduğu sıhhatini sizden mutlaka istiyorum!

Ve... ağabeyimi alıp, eve getirdi...

Henüz bir delikanlı olan Mustafa Kemâl, geçirdiği sıtma nöbetlerinin tesiriyle bir hayli zayıflamıştı...

Üstelik bir de üzüntüsü vardı... Fakat üzüntüsünün ne olduğunu bir türlü söylemiyordu... Birkaç gün geçmişti, bir gün hasta bakışlarını anneme çevirdi :

— Anneciğim!... dedi.

— Söyle evlâdım, bir şey mi var?

— Anneciğim, birşey söyliyeceğim ama bana kızarsın!

— Söyle bakayım, neymiş o?

— Kızmıyacağına söz ver!...

— Kızmam ,söyle bakalım!

Ağabeyim, bir müddet tereddüt etti... Sonra sıkıla sıkıla anlatmaya başladı :

— Hani babamın verdiği altın saat var ya?

— Evet, onu kayıp mı ettin yoksa?

— Kaybetmedim anneciğim, hastalığım esnasında çalmışlar!...

— Zararı yok Mustafa, canın sağ olsun!...

Hastalığı okadar şiddetli olmuş ve ağabeyim kendisini okadar çok kaybetmişti ki, bu sırada birzamanlar babamın kullandığı sonra da kendisine hediye ettiği altın saati çaldırmıştı...

İki günde bir nöbet geliyordu... Kendisine güzel bir yatak hazırladık... Tam iki ay evde kaldı... Sıhhatine, gıdasına, herşeyine büyük bir dikkat gösterdik... İki ay sonra iyileşti... Ve tekrar mektebine devam etmeye başladı...

Bir başka hâtıramı daha nakledeyim... Bu,

hâtıram çocukluk çağına değil, Kurtuluş Hareketiden sonraki devreye aittir...

Attan düşmüştü...

Kaburga kemiği kırılmış ve ciğ,erine batmıştı... Çok ıstırap çekiyor, hiç konuşamıyordu... Mim Kemâl geldi... Ciğerine batan kemiğin ucunu çıkardı... Tedavi etti... İyileşti...

Onun sıhhatiyle ilgili bir başka vak'ayı hatırladım şu anda... Gerçi bu, tarihlere geçmiştir ama eksiktir...

Çanakkale'de siperleri dolaşıyormuş... Ali isminde bir de posta eri varmış... Ali, ağabeyimin peşinden hiç ayrılmazmış...

Ağabeyim :

— Ali, demiş; sen çadır neferisin, gelme benimle beraber!...

— Olmaz, Paşam... diye mukabele etmiş Ali. Senin için kumların içine yiyecek gömdüm... Toprağa su gömdüm... İleri hatlarda acıkırsan, susarsan onları sakladığım yerlerden çıkarıp sana vereceğim...

Atatürk, ısrar etmiş :

— Lüzum yok onlara Ali!... Sen geri, çadıra dön!

Nefer, ona refakat etmek için yalvarmış... Bu şekilde ileriye doğru yürümüşler... Tam bu sırada Atatürk'ün biraz ilerisine bir şarapnel düşmüş... Ali ismindeki zavallı asker, hemen oracıkta param parça olmuş...

Şarapnel parçalarından biri de Mustafa Kemâl'in göğsüne isabet etmişse de yeleğinin cebinde

bulunan bir saat, ağabeyimi muhakkak bir ölümden kurtarmış...

*
* *

Ağabeyim ölümden hiç korkmazdı... Kadere inanırdı... Soğukkanlı ve kuvvetliydi... Onun bu mânevi kuvvetidir ki, kendisini birçok acılar karşısında yıpranmaktan korumuştur...

Sarayda kaldığım günlerdi...

Hiç unutmam... Bir gün ağabeyim, kravatını bağlarken kendisine dikkat ettim, elleri titriyordu... Yorgun olduğu belliydi... Bana doğru yaklaştı... Beni tâ çocukluk çağına götüren o tatlı sesiyle

Makbuş!... dedi.

— Emret, Atatürk! dedim.

Boynunu uzattı :

Şu boyun bağımı bağlar mısın?

Başüstüne Atatürk!...

Kendisine yaklaştım... Kıravatını bağladım... Atatürk'ü ilk defa bitkin görüyordum... Onu kaybetmek korkusunu o gün ilk defa hissettim. Bereket versin yorgunluğu geçti ve sıhhati kısa bir zamanda düzeldi.

*
* *

Ben, O'nun sıhhatinden endişe ediyordum... Fakat bir sene sonra O, beni ölüm döşeğinde buldu... Çok hastaydım... Beni teselli etti... Bana yeniden kuvvet verdi...

Bir kardeş olarak ağabeyim Mustafa Kemâl, belki kardeşlerin en müşfiki idi... Vatan ve millet dâvalarının kendisini son derece meşgul etmesine rağmen kardeşlik vazifesini ifâda kusur etmiyordu...

*
* *

Yeni bir evlâtlık almıştım...

Ona isim bulmak için düşünüp duruyordum... Aklıma ağabeyim geldi... Bukadar basit bir mevzu için Atatürk'ü meşgûl etmek akıl kârı değildi... Ama ben, bu vesile ile O'nu ziyaret etmeyi de arzuluyordum... Kalktım, gittim...

Nezaman yanına gitsem beni ayakta karşılardı.

— Atatürk!... ben geliyorum, başka kimse yok!... Niçin rahatsız oluyorsun? derdim...

Şu cevabı verirdi :

— Senin gelmen kâfi değil mi kardeşim, seni karşılıyorum!...

O gün de yine beni ayakta karşıladı... Oturup bir müddet konuştuktan sonra kızıma isim bulmak istediğimi söyledim... Bâzı kitapları karıştırdı... Sonra bana döndü :

— Sen bu kızı isteyerek, dileyerek mi aldın?

— Evet Atatürk, isteyerek, dileyerek aldım yanıma.

— Öyleyse ismi Dilek olsun! ...

— Peki Atatürk!...

SEVDİĞİ ŞEYLER

Aziz okuyucularımın da tahmin edeceği gibi bu hâtıralar, Makbûle Hanımla yapılmış bir tek mülâkatın mahsulü değildir...

Atatür : bir kır ıo r unnda...

Bu satırların muharriri, onu, muayyen fasılalarla uzun müddet ziyaret etmiş, sıhhî durumunun takip ettiği seyre göre her defasında onunla ayrı bir mevzu üzerinde konuşmaya çalışmıştır...

Atatürk'ün rahmetli hemşiresini bir başka ziyaretimde iki kişi ile beraber buldum... Bunlardan biri Atatürk'ün mânevî evlâtlarından Abdurrahim Tunçak, diğeri de eşi Muallâ Tunçak'tı...

Vakit akşam üzeriydi...

Makbule Atadan ,karyolasının üzerinde doğrulmuş, istirahat ediyordu... Üzerinde leylâk rengi bir yün kazak, boynunda aynı renkte ipek bir eşarp vardı...

Bir gün evvel kendisini gece geç vakit ziyaret etmiştim... Uyku ilâcı aldığı için fazla konuşamamıştı... O ziyaretimden bahsederek :

— Şemsi, evlâdım, dedi. İşte böyle erken saatlerde gelsene... Dün akşam sana cevap verebilmek için gözkapaklarımı bile açamıyordum... Seni ben bundan sonra hep bu saatlerde bekliyeceğim...

Üzerine aldığı yeşil battaniyeyi biraz daha kendine çekti. Yanıbaşında oturan zâtı göstererek:

— Bak paşacığım, dedi, bu bey, Atatürk'ün mânevi evlâdı Abdürrahim Beydir... Bu da eşi Muallâ Hanım...

— Atatürk'ün kaç tane mânevî evlâdı vardı?

Düşündü :

— Dört tane idi... Zühre, Afife, Abdürrahim, İhsan... Zühre öldü... Hasta idi zavallı... Abdürrahim dört yaşına kadar ağabeyimin odasında yatardı...

— Tarih?

— Tarih, harbi umumî sıraları...

— Evet, hanımefendi...

— Sonra Abdürrahim büyüdü... Atatürk, onu Avrupa'ya gönderdi... Okuttu... Yetiştirdi...

Makbûle Atadan, bir aralık gözlerini karyolasının ayakucuna dikti... Bir müddet düşündü... Sonra bana dönerek :

— Size dedemden hiç bahsetmedim, değil mi? dedi.

— Ali Rıza Efendinin babasından mı?

— Evet... O çok mühim... Zira dedem çok yaman bir askermiş... İsmi Ahmet Efendiymiş... Siyasetle, askerlikle meşgul olmuş... Sonra bir çarpışmada kaybolmuş... Babaannem Ayşe Hanım, tam yedi sene dönmeyen kocasını beklemiş...

Biz Makbule Hanımla konuşurken kapı açıldı... Elinde yemek tepsisi bulunan bir genç adam içeri girdi...

Atadan, eliyle tepsiyi işaret ederek :

— Köşkten yemek gönderiyorlar, dedi.

— Riyaseticumhur köşkünden mi?

— Evet... Hükûmetin ve bilhassa Reisicumhurun bana gösterdiği yakınlığı hiç unutamıyacağım... Evvelki gün sayın Reşide Bayar, yine ziyaretime gelmişti... Yanımda kerimeleri Nilüfer Hanımla Refik Koraltan beyin kerimeleri de vardı... Yemeğimi ve çiçeklerimi muntazaman köşkten gönderirler...

Söz yemekten açılmışken bir sual geldi aklıma:

— Hanımefendi ,dedim. Atatürk, çocukluğunda ve delikanlılığında hangi yemekleri severdi?

— Annem, yemek hususunda çok dikkatli idi... Soframızda çeşitli yemekler bulunurdu. Ağabeyim en çok irmik helvasını ve yoğurdu severdi...

— Ya kuru fasulye ile pilâv?

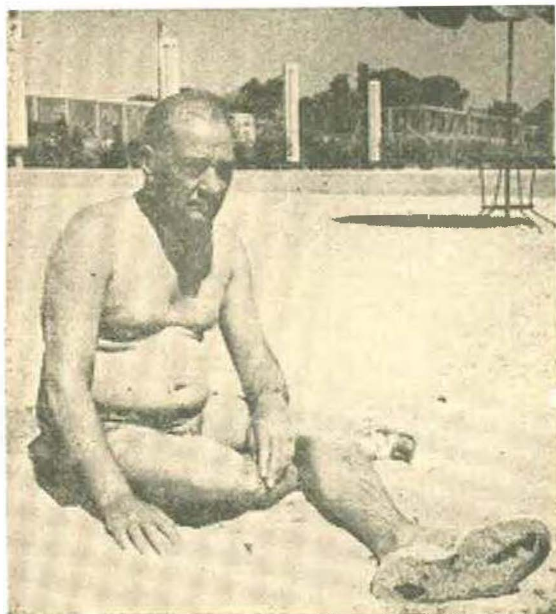
— Onlara, askerî mektebe devam etmeye başladıktan sonra alıştı...

— Peki leblebi?

— Leblebiye düşkünlüğü de rakı içmeye başlamasından sonradır.

— Rakıya nezaman başladı?

— Enver Paşa ile didişmeye başladığı zaman!

Atatürk Florya'da...

Siyasî Hâtıralar

SERBEST FIRKA

Sene: 1930...

İsmet Paşa, başvekil...

Büyük Millet Meclisi içindeki murakabenin kuvvetlenmesi için Atatürk'ün sofrasında sık sık yer alan birçok mebuslar, fikir ve mütalâalarını beyan ediyorlar.

Atatürk, bilhassa çok sevdiği arkadaşı Ali Fethi Beyle daimî bir istişare halinde...

Yalova'daki köşk, bu mevzuda yapılan fikir teatilerinin bir numaralı sahnesi...

Bir akşam, yine geç saatlere kadar arkadaşları ile aynı sofrada sohbet eden Atatürk, Serbest Fırka'nın kurulmasına kat'î surette karar veriyor...

Masasında Ağaoğlu Ahmet Bey, Ali Fethi Bey ve kızkardeşi Makbûle Hanım bulunmaktadır... Biraz sonra — ozamanki Kütahya Mebusu— Nuri Conker de geliyor...

Geri tarafını Makbûle Atadan'dan dinliyelim:

— Serbest Fırkanın kurulmasına karar verilen o gece, Atatürk etrafındakilere beni işâretle: «Hemşirem de sizin fırkanızda yer alacaktır.» dedi. Ve kabul edip etmediğimi anlamak istiyormuşcasına başını bana çevirdi...

— Emredersiniz Atatürk, dedim.

Vakit bir hayli geçmişti... Sofradaki kalabalık dağıldıktan sonra Ağabeyimle beraber istirahat etmek üzere salona geçtik...

— Makbuş, ne içersin? dedi.

Canım hiçbir şey istemiyordu... Fakat ağabeyimin sualini cevaplandırmış olmak için:

— Bir gazoz rica edeyim Ağabey! dedim.

— Ben de bir kahve içeyim öyleyse!...

Tam bu sırada kapı açıldı, içeri İsmet Paşa girdi... Serbest Fırkanın kuruluşunu haber almıştı... Hele benim ağabeyimin isteği ile o fırkaya girişimi duyduğu için endişeliydi... Bana doğru yaklaştı... Başını Atatürk'e çevirdi... Bazı şeyler konuştuktan sonra :

— Hanımefendi ,dedi, siz demişsiniz ki beni serbest fırkaya Atatürk koydu... Bu hususta beni biraz tenvir buyurur musunuz?

Ne cevap vereceğimi şaşırdım...

Çünkü ağabeyim, bu mevzuda nasıl konuşacağıma dair bana herhangi bir tenbihte bulunmamıştı... İsmet Paşa'nın söylediklerini hiç işitmemiş gibi davrandım...

Atatürk, seyahatlerinden birinde...

... Paşam, dedim, kusura bakma... İstanbul'a dun geldim, size uğrıyamadığıma müteessirim...

İsmet Paşa bu cevabımı tabiî karşıladı... Çünkü biraz evvelki suali benden cevap almak için değil, Atatürk'e hissettirmek için sorduğu belliydi...

SAVARONA'DA BİR GECE

Aradan zaman geçti...

Bir gün Savarona yatındaydık...

Güzel bir geceydi...

Ağabeyimin ağzını aramak ve İsmet Paşa'ya olan kırgınlığının geçip geçmediğini öğrenmek için:

— Atatürk! dedim. İsmet Paşa nerelerde? Epey zamandanberi gördüğüm yok...

— Bilmem!... dedi.

— Peki ya Cevat Abbas? O da ortalarda yok...

— İzinli, iki aydanberi izinli Cevat Abbas!

— Mühim bir işi mi vardı?

— Kızını evlendirecekmiş!

— Peki bu düğünü niçin sizinle yapmadı?

Atatürk sustu... Cevap vermedi... Üzgün olduğu belliydi...

Kalktım, hazırlandım... Doğru Cevad Abbas'ın evine gittim... Hakikaten Cevat Abbas, kızının düğün hazırlığı ile meşguldü... Fakat ağabeyimle aralarında bâzı bilmediğim şeylerin cereyan ettiği belliydi...

— Niçin ağabeyimi üzüyorsun? dedim. Kalk gel, Atatürk'ün gönlünü al!

— Korkarım! dedi.

— Niçin?

— Şimdi ben, saraydan geldim... Kılıç Ali, Salih Bozok ve birkaç arkadaşı vardı saraydı... Bana aynen şöyle dediler :

«— Sakın ha, Atatürk'ün karşısına çıkma!... Gözüne görünme!... Sana fena muamele yapar!... Hattâ kolundan tutturup dışarı bile attırabilir... Kovabilir seni huzûrundan...»

Bunları işittikten sonra Atatürk'ü rahatsız etmek cesaretini kendimde bulamadım...

Cevad Abbas'ın bu korkusu ve endişesi yersizdi...

— Yanılıyorsunuz, dedim, ağabeyim sizi çok sever...

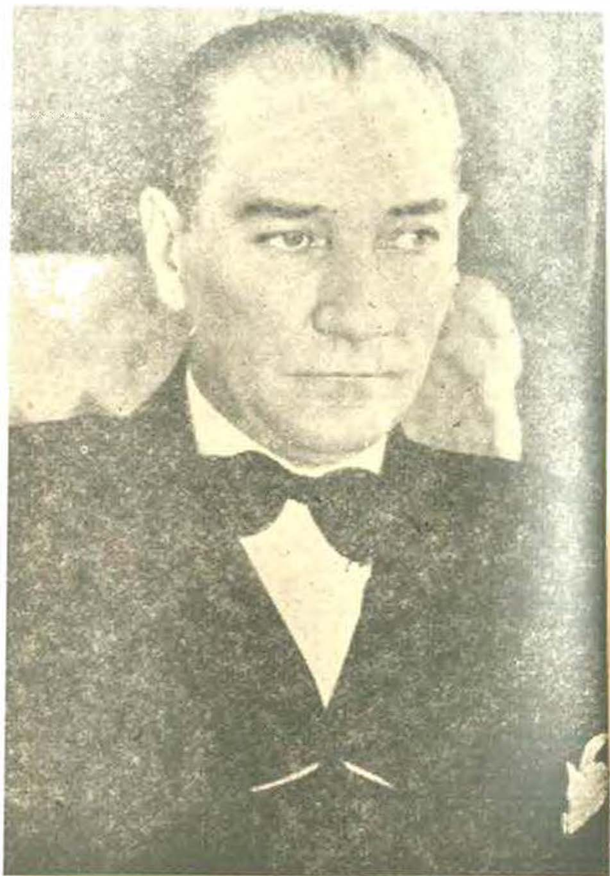
— Biliyorum, fakat kızgınsa?

— Vallahi yalan söylemişler size... Atatürk'ün böyle bir kızgınlığı yok sizin için... İtimad edin bana...

Cevad Abbas'ı, arkadaşları bir hayli zehirlemişlerdi...

— Gelmekten çekiniyorum, hanımefendi, dedi. Israr etmeyin... Belki çok fena bir muameleye mâruz kalırım...

Cevad Abbas gelmedi... Atatürk'ün sofrasında sık sık yer alan bâzı yakınları, şu veya bu hissin tesiriyle onunla ağabeyimin arasını soğutmaya muvaffak oldular...

«Atatürk kindar değildi.»

ATATÜRK KİNDAR DEGİLDİ

Cevad Abbas meselesini anlattıktan sonra Makbule Hanıma şöyle bir sual sormaktan kendimi alamadım :

— Atatürk kindar mıydı?

— Aslâ! diye cevap verdi... Onun kalbinde yer etmeyen iki his varsa bunlardan biri kıskançlık, diğeri kin'dir... Bilâkis fazlasiyle müşfik ve müsamahakâr bir insandı... Sevmediği, beğenmediği kimseleri, onların hakikî şahsiyetlerini öğrendikten sonra uzaklaştırırdı amma kin gütmek gibi küçük bir hisse içinde yer vermezdi... Bak, şimdi aklıma gelen küçük bir hâtırayı nakledeyim... Ağabeyim erkânıharp zabiti iken sürgün edilmesinde büyük rol oynayan bir zât, Atatürk reisicumhur olduktan sonra kendisine işi düşmüştü... Ağabeyim yıllarca evvel kendisine fenalık eden o adama zerre kadar güçlük çıkarmadan işinin halledilmesi için gerekli yerlere emirler verdi...

O, böyle bir insandı...

ÇALIŞMA HAYATI

— Hanımefendi; Atatürk'ün çalışma hayatı hakkında da birşevler söylemek istemez misinz?

— Evlâdım, onun muayyen bir çalışma saati yoktu ki!... Çalışmadığını sandığımız zamanlar bile çalışırdı... O'nun meşhur yemek sofraları, bir ziyafet ve eğlence âlemi değildi... Birçok tarihî kararlar o sofralarda fikir istişarelerinden sonra verilirdi... Atatürk, başkalarının düşünce ve mütalâlarına çok ehemmiyet verirdi...

Bilhassa sabaha karşı çalıştığı çok vâkidir... Yalnız başına gün doğana kadar çalışma odasında

yorulurcasına meşgul olduğu günleri çok bilirim...

Gene böyle bir sabahtı...

Güneş henüz doğmamıştı...

Etrafta masmavî bir sabah aydınlığı vardı...

Kapısını vurarak odasına girdiğim zaman kâğıt ve kitap yığınları içinde çalışıyordu... Uykusuz ve yorgun olduğu belliydi...

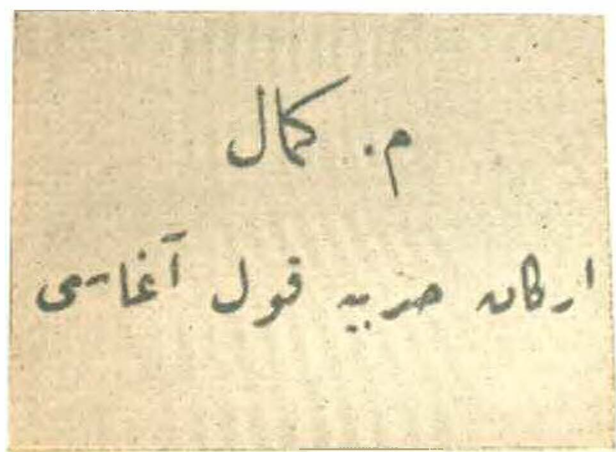
— Atatürk... dedim. Niçin bukadar yoruluyorsun?... Biraz istirahat etsene!...

— Memleketin büyük dertleri varken nasıl durulur, kardeşim, dedi.

— Peki ama ağabey, sizin mesai arkadaşlarınız var, onlar bu dertlerle elbette ki meşgul oluyorlar...

Bu sözüm üzerine Atatürk'ün dudaklarında müstehzi bir tebessümün dağıldığını gördüm...

— Makbuş, dedi, işte ben, onların yaptığı hatâlarla bukadar yoruluyorum... Onların hatâlarını temizliyorum...

M. Kemal'in (Erkân-ı Harbiye Kolağası) kartviziti

BENİ NİÇİN OKUTMADI?

Atatürk, Balkanların ve Türkiye'nin kaynadığı o harp yıllarında herhalde kendi çalışma huzurunu temin etmek gayesiyle hemşiresinin mektebe devam etmesine müsaade etmemişti... Bu yüzdendir ki Makbule Atadan'ın tahsili hususiydi... Bunun sebebini de öğrenmek istedim... Makbûle Hanım, gülümsiyerek şu cevabı verdi:

— Erkânıharp zabiti çıktığı sene idi... Eve gelmişti... O'nu parlak üniforması içinde genç ve şık bir asker olarak gördüğüm o gün, kendisine ve tahsiline çok imrenmiştim... Gurur ve gıpta hisleriyle dolu olarak yanına yaklaştım:

— Ağabey, dedim, beni niçin okutmadınız? Ben de sizin gibi mektebe devam etsem, hiç olmazsa bir muallim olsam, ne olurdu?

Sert bakışlarını gözlerime çevirdi:

— Maaşa mı ihtiyacın var Makbuş? dedi.

Yanıma yaklaştı... Kesesini açtı... Gülerek:

— Paraya ihtiyacın varsa al istediğin kadar, dedi.

Ben de gülmeye başlamıştım...

Elimi uzattım... Pırıl pırıl bir mecidiye aldım, kesesinin içinden...

O, hayretler icinde yüzüme bakıyordu...

— Bukadar mı bütün alacağın? dedi.

Güldüm... Utandım... Kaçtım yanından...

O, benim lâtife olarak yaptığım bu hareketi ciddiye alınıştı... Halbuki ben, parayı ne yapacaktım?

Annemin koltuğunda yaşıyorum... Kardeşimin bütün kazancı bizim... Her ay maaşını getirir, ken-

di eliyle annemin avucuna koyar... Paraya ne ihtiyacım olacak benim...

O gün bu şakadan sonra annemle karşılıklı gülüşürken kapı çalınmış, Hacı Mehmet Bey (Mehmet Sümer) gelmişti... Ağabeyimle Mehmet Bey bir odada konuşuyorlardı...

Biraz sonra Mehmet Bey yanıma geldi... Elime bir mühür uzattı...

— Mustafa ağabeyin iki evini sana bağışladı! dedi. Ozaman bütün işler mühürle görülürdü...

....

Gene bir başka gündü...

Evde oturmuş sohbet ediyorduk...

Ben gene ağabeyime; beni mektebe göndertmediği için serzenişte bulunuyordum... Saçlarımı çekti :

— Makbuş, Makbuş! dedi... Sen okursan mevkiimi elimden alırsın... Okumadığın halde bu kadar zekisin ,hele bir de mekteplere, darülfûnunlara gitseydin, neler yapmazdın!...

Annem, müdahale etti :

— Kızım gene okumuş sayılır... Câhil kalmadı ya...

....

İpek mendil işlerdim... Mendilin köşesine bir beyit yazardım... Gelirdi başucuma... Mendili elimden kaptığı gibi yırtardı... Bana takılmaktan beni kızdırmaktan, benimle şakalaşmaktan zevk duyardı...

— Sizinle Ağabeyinizin arasını açan birşey oldu mu?

Makbule Atadan ,mühim bir mevzua temas ettiğimi anlatan bir ifade ve hareketle yerinden doğ-

ruldu... Karyolasındaki yastığa biraz daha yerleşti...

— Paşacığım, dedi. Atatürk'ün bana karşı olan muhabbetini soğutmak için çok çalıştılar... Bir çok dedikodular çıkardılar... Fakat o, son gününe kadar bunların hiçbirine ehemmiyet vermedi... Beni cidden çok severdi... Ben de bütün hayatım boyunca O'na daima itaat etmişimdir...

En ufak bir rahatsızlığım onu üzerdi... Telefon başında saatlerce İstanbul'la konuşur ve sıhhî durumum hakkında bilgi alırdı... Birçok rahatsızlıklarımda onun üzüntüsünü ve sevgisini yakinen müşahede ettim.

Atatürk, Mareşal Çakmak'la...

Çeşitli Notlar ve Son Günleri

SON GÜNLERİ

Atatürk'ün rahatsızlığı esnasında onunla birlikte Dolmabahçe Sarayında ikâmet eden Makbûle Hanıma biraz da o günlere ait şeyler anlatmasını rica ettiğim zaman gözlerinde acı bir bulutun dolaştığını hissettim...

— Bir geceydi, diye söze başladı. Odamda yalnız başıma oturuyordum... Aynı çatı altında hasta yatan ağabeyimi son günlerde ziyaret edemediğim için çok üzülüyordum... Doktorlar kendisiyle konuşmamın mahzurlu olduğunu söylediklerinden onu sık sık göremiyordum...

O gece içime bir sıkıntı çöktü... Ne olursa olsun gidip hasta kardeşimi görmek arzusu ile yandım...

Onun bulunduğu tarafa geçtiğim zaman Atatürk'ü ayakta buldum.. Tuvalete gidebilecek kadar ayağa kalkabilmiş, iyileşmişti biraz... Beni görünce başını salladı... Çok çekingen bir halde olduğum için baş hareketinden birşey anlamadım... Nihayet elini sallayarak beni yanına çağırdı...

Üzerinde yan tarafı yırtmaçlı bir entari vardı... Karnı şişmişti... Gittim... Elini öptüm... Karşısındaki bir yere oturdum... Pek az konuştuk... İmzalanacak bâzı evrak gelmişti... Müsâdesini isteyerek, elini öpüp ayrıldım...

*
* *

Gene bir gün Ağabeyimi görmeye gidiyorum... Neş'et Ömer Beyle karşılaştık...

— Nereye gidiyorsunuz hanımefendi? dedi.

— Atatürk'ü görmek isterim doktor!...

Sustu... Sükûtunda ağabeyimin sıhhî durumunun hiç iyi olmadığı gizliydi...

Atatürk'ün yattığı odaya girdiğim zaman O, üç günlük bir uykunun sonundaydı... Kirpikleri dökülmüş... yüzü kızarmış... gözleri kapalı... baygın yatıyordu... Dr. Nihat Reşat Bey (Nihad Reşat Belger) sol tarafındaydı... Teneffüsünü kolaylaştırmak için bir âletle kendisine hava veriyorlardı...

— Doktor!... diye inledim... Ağabeyim uyanacak mı?

— Tabiî...

— Ne zaman?

— Belli değil!...

Ellerimi açarak Atatürk'ü kurtarması için

Tanrıya yalvarmaya başladım... Bir müddet duâ okuduktan sonra ağabeyime bakarak kendi kendime şöyle mırıldandım...

— Hakkını helâl et, Büyük İnsan!...

Tam bu sırada üç gündür baygın yatan Atatürk'ün sağ gözü açıldı... Ben hayret ve korku içinde donakaldım... Ya ağabeyim «hakkını helâl et!» sözünü duydu ise... Bu sözden son günlerini yaşadığını anlarsa... diye büyük bir ıstırap duyuyordum...

Başımı doktora çevirdim :

— Hanımefendi ,dedi, merak etmeyin, sözlerinizi duymadı!... Baygındır şu ânda...

Bu esnada Kılıç Ali geldi... Benim, çok perişan ve bitkin bir halde olduğumu görmüş olacak ki koluma girdi... Beni dışarıya çıkardı...

Ağabeyimin yanından ayrılırken saate baktım. Tam dokuza sekiz dakika vardı... Dokuzu beş geçe, yani ben çıktıktan onüç dakika sonra Atatürk ruhunu teslim etmişti... Dolmabahce sarayındaki bayrak yarıya inmiş, her tarafa kurşun gibi ağır bir mâtem çökmüştü...

ATATÜRK, YAZILAMAZ, ANLATILAMAZ!

Makbule Atadan'ı her ziyaret edişimde kendisiyle beraber Atatürk'ün birçok yakınlarını da görmek imkânını buluyordum... Tâ sağlığından beri Atatürk'e karşı büyük bir hayranlık besliyenler, Makbule Atadan'ı ziyaret vazifesini ihmâl etmiyorlardı....

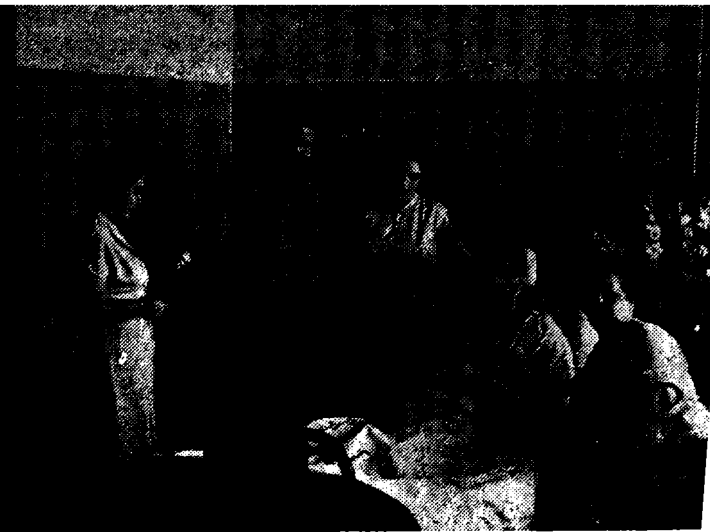
Son ziyaretlerimin birinde Atatürk'ün sevgi ve muhabbetini kazanmış, o büyük insanla beraber çalışmak ve yurt seyahatlerine iştirâk etmek imkânına erişmiş yakınlarından Bayan Sabiha Gökçen de oradaydı... Türk havacılığının ilk kadın pilotu olmak şerefini taşıyan Bayan Sabiha Gökçen, Atadan'ı sık sık ziyaret edenler arasındaydı... Daha doğrusu başucundan ayrılmıyordu...

Biraz sonra Halil Nuri Yurdakul da geldi... Atatürk'e ait en küçük bir eşyâyı bile kaybolmaktan kurtaran ve büyük bir dikkatle muhafaza eden Yurdakul, İnkılâp müzesi için büyük ölünün hemşiresine ait eşyaları da temine çalışıyordu...

....

Sayın Sabiha Gökçen, kendi kullandığı hususî arabasiyle beni evime kadar bırakmak zahmetini esirgemedi... Enerji ve kuvvetini Atatürk'ten almış bu genç tayyarecimize vedâ ederken, kulaklarımda, Atatürk'e yakın olmak saadetine erişmiş bir başka Türk kadınının, sayın Lâtife Uşaklıoğlu'nun şu sözleri çınlıyordu :

«— Atatürk'e ait bir eser yazmak istedim... İşe, bütün dünya büyüklerinin hayatını tetkikle başladım... Onları okudukça ve tanıdıkça Atatürk, gözümde daha çok büyüdü... En nihayet şuna kaani oldum ki Atatürk yazılamaz... Anlatılamaz...»

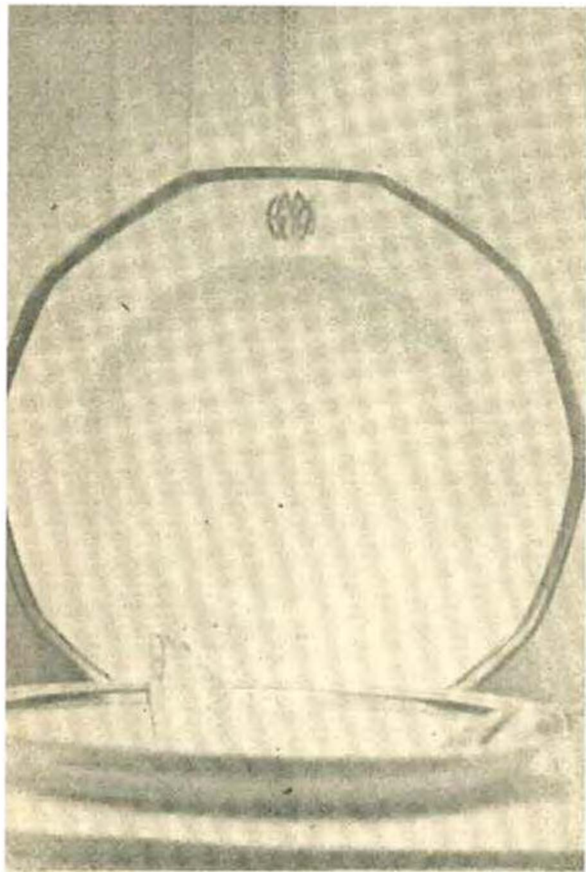
Soldan sağa: Sabiha Gökçen, Şemsi Belli, Muallâ Tunçak, Makbule Atadan ve bir akrabası...

Yâdigâr-ı Misak-ı Millî» (Fotoğraftakiler: Ortada Mustafa Kemal - Sağ üst köşede: Bekir Sami Bey Sol üst köşede: Rauf Bey - Diğerleri, sağdan sola İsmet Paşa, Cevad Paşa, Kâzım Karabekir Paşa Ali İhsan Paşa, Muhittin Paşa, Nurettin Paşa, Refet Paşa, Cemil Paşa, Fevzi Paşa, Selâhattin Âdil Bey, Halid Paşa, Hasan İzzettin Bey, Kâzım (Özalp) Paşa, Şehit Nâzım Bey

M. Kemal, manevî evlâdı Abdurrahim Tunçak ile.

Atatürk'ün markalı yemek tabağı

Atatürk'ün amcasının oğlu Necati Bey

Bu kitap; 1959 yılı Kasım ayında 1000 nüshası 1 den 999 a kadar numaralı ve lüks kapaklı olmak üzere AYYILDIZ MATBAASI'nde 5000 adet basılmıştır. Sipariş adresi: ŞEMSİ BELLİ, Başşehir Sokağı, No. 28, Ankara - AYYILDIZ MATBAASI, Denizciler Caddesi Saka Han, Ankara

Makbûle Atadan anlatıyor

Ağabeyim Mustafa Kemal

Kızkardeşi Makbûle Atadan, ağabeyi Mustafa Kemal'in özel yaşamına ilişkin ilginç bilgileri bu kitapta anlatıyor:

* Atatürk'ün annesi ile babası nasıl evlendi?
* Dedesi nasıl biriydi?
* Nasıl asker oldu?
* Fareden korkar mıydı?
* Kindar mıydı?
* Kaç defa ağladı?
* Atatürk hiç aşık oldu mu?
* Evliliğini neden yürütemedi?
* Latife ve Fikriye hakkında ne söyledi?
* İsmet İnönü ile neden anlaşamadı?
* Makbule Hanım Serbest Fırka'ya nasıl girdi?

Gazeteci Şemsi Belli'nin, Atatürk'ün kızkardeşi Makbûle Atadan hayatta iken yaptığı röportajlarla ortaya çıkan bu kitap, çok özel bir kaynak...

ISBN 975-8724-54-1

www.seliskitaplar.com